

sige, at Christiansen med sin bog har skrevet en grundbog til forståelsen af livet i de små danske søfartssamfund i 1800- og 1900-tallet, en bog om, hvad der drev dem, og hvorfor de blev ved alle vanskeligheder til trods.

Det interessante er også, at denne særlige sejhed og egenrådighed stadig findes i det moderne Marstal, selvom skibene, værfterne og alt det andet for længst er væk. Men det er en anden historie.

Peter Henningsen

| JEPPE NEVERS & ANDERS RAVN SØRENSEN (RED.): *Søfartshistorier. Danmarkshistorien til søs*, Gads Forlag, Kbh. 2020, 296 s., 349,95 kr.

Bogen *Søfartshistorier* er blevet til i Netværk for Maritim Erhvervshistorie, hvori indgår forskere fra Syddansk Universitet, CBS, Fiskeri- og Søfartsmuseet og M/S Museet for Søfart. Samarbejdet blev etableret i 2017 for at styrke og koordinere den maritimhistoriske forskning på SDU og CBS.

Udgangspunktet for *Søfartshistorier* er, at søfarten i bred forstand langt fra har fået den opmærksomhed og anerkendelse i fremstillinger af danmarkshistorien, som søfarten (og industrien) rettelig burde have fået, når man betænker de maritime erhvervs betydning for Danmarks udvikling og internationale forbindelser. I stedet har man traditionelt fokuseret især på landbrugets og arbejderbevægelsens rolle samt på aspekter som demokrati og velfærd. I de to redaktørers indledende kapitel peger de på, at årsagen til nedtoningen af søfartens rolle må være, dels at kun en forholdsvis lille del af befolkningen har haft direkte kontakt til søfarterhvervene, dels at søfart er en meget mere kompleks størrelse at behandle end for eksempel landbruget.

Ideen med bogen er at prøve at se på, hvad det gør ved Danmarks nyere historie, hvis man betragter den fra søfartens perspektiv. Ved at fremhæve nogle særlige maritime aspekter – også lidt skæve synsvinkler – toner nye indsigter i Danmarks generelle udvikling frem. Søfartsperspektivet sætter således virksomheder og erhvervsfolk i centrum, eksempelvis C.F. Tietgen og DFDS, H.N. Andersen og ØK samt A.P. Møller og hans rederier.

Modsat redaktørernes opfattelse kan det dog diskuteres, om søfarten virkelig er så stedmoderligt behandlet i faglitteraturen. Flere af de brede danmarkshistorier bringer trods alt pæn omtale af søfarten til forskellige tider, og i syvbindsværket *Dansk Søfarts Historie*, der udkom 1997-2001 og hurtigt blev udsolgt, er der konsekvent gjort en hel del ud af at beskrive såvel søfartens som søfolkens og redernes placering

i og betydning for samfundet. (Dette værk mangler mærkværdigvis i litteraturlisten til indledningskapitlet, som i stedet anfører stærkt bedagede søfartshistorier af Bering Liisberg fra 1919 og Knud Klem fra 1941).

Foruden indledningskapitlet indeholder *Søfartshistorier* tolv kapitler om meget forskellige emner, som kronologisk strækker sig fra vadehavsfarten og asienshandelen i 1600- og 1700-tallet til containeriseringen og esbjergfiskeriets storhed og fald i vore dage. Disse artikler og yderligere en håndfuld koncentrerer sig om de egentlige søfartserhverv; men derudover er der to bidrag af mere kulturel karakter. Det ene behandler tankerne bag og etableringen af Handels- og Søfartsmuseet i 1915, det anden handler om, hvordan kunstnerne i deres motivvalg har præsenteret Danmark som et land med bøgeskove og kæmpehøje, men næsten negligeret marinemaleriet.

Den smukke og rigt illustrerede bog er spændende at læse og kommer vidt omkring. Man må imidlertid undre sig over, at man har valgt helt at lade orlogsflåden ude af betragtning. Den har ellers haft stor betydning for den nationale identitet, og Søetaten har i mange henseender ført an i den teknologiske udvikling, tænk blot på Danmarks første dampmaskine og den industrielle udvikling på Holmen i det hele taget. Også landets mange skibsværfter og bådebyggerier kunne have fortjent omtale i bogen.

Søfartshistorier må siges at passe fint ind i den tendens, som for tiden peger på oversete drivkræfter i udviklingen af det moderne Danmark. Således er netop udkommet andet bind af Per Bojes storværk *Vejjen til velstand*, som nyfortolker udviklingen siden midten af 1800-tallet derhen, at en afgørende rolle spillede de glimrende rammevilkår i den liberale stat og Danmarks gunstige geografiske beliggenhed, begge dele til gavn for de vigtige søfartserhverv. Tendensen til at betone søfartens betydning vil også genfindes i Anders Ravn Sørensens snart udkommende bog *Danmark som søfartsnation*. Deri betones, hvordan fortællingen om Danmark som søfartsnation har sat vigtige kulturelle og identitetsmæssige aftryk i den danske selvforståelse.

Erik Gøbel

| EVA MORTENSEN & RUBINA RAJA (RED.): *Store danske arkæologer. På jagt efter fortidens byer*, Aarhus Universitetsforlag, Aarhus 2019, 299 s., 299,95 kr., som e-bog 199,95 kr.

Inden for populærkulturen har arkæologien i mange år haft en stor stjerne. Navnlig efter at den britiske arkæolog Howard Carter i 1922 opdagede Tutankhamons grav i Ægypten, har arkæologiens spektaku-